

Дослідження найефективніших стратегій розвитку країн-лідерів фармацевтичної галузі

Світлана Мороз

канд. екон. наук, доцент,

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна,

e-mail: m.sg@ukr.net

В сучасному світі фармацевтична промисловість є однією з найбільш стратегічних та динамічних галузей економіки, забезпечуючи населення ліками та медичними виробами. Країни, що лідирують у цьому секторі, визначають не лише майбутнє здоров'я своїх громадян, а й впливають на міжнародний ринок та інноваційні процеси. У світі існують країни, які вирізняються особливо високим рівнем конкурентоспроможності, інновацій у цій сфері та сталого розвитку.

На основі опрацьованих статистичних джерел на сьогодні можна виокремити три найбільш конкурентоспроможні країни у галузі фармації, які включають Швейцарію, США та Китай. Отже, виникає питання, яким чином цим країнам вдалося досягти такого рівня конкурентоспроможності. З цієї причини, доцільно проаналізувати основні принципи (драйвери) розвитку фармацевтичної промисловості найуспішніших країн. Проте, цікавим є також вивчення країн, які не були в перших рядах в розвитку цієї галузі, а розпочали свій шлях зростання відносно недавно. Зокрема розглянемо принципи розвитку фармації в Індії, що. Тому пропонується розглянути основні стратегічні принципи успіху трьох країн: США, Швейцарії та Індії.

США є глобальним лідером у виробництві фармацевтичних засобів, що становить 40% світового обсягу продукції в цій галузі. Країна також відома своєю активною діяльністю в проведенні досліджень та інноваціях, а також високою вартістю медичних препаратів. Розглянемо основні принципи розвитку фармацевтичної промисловості в США.

Політика ціноутворення: У США відсутня система регулювання цін на медичні засоби та фармацевтичну продукцію, що відрізняє її від більшості країн світу. Контроль над формуванням цін та витрат на виробництво фармацевтичних засобів зменшує прибутковість для підприємств та створює перешкоди для притоку капіталу. Відсутність цих регуляторів робить США найбільш привабливою країною для фармацевтичних підприємств.

Економічні чинники: Економічна міць країни та високий рівень життя її населення створили умови для розвитку сильної фармацевтичної промисловості. Значний вплив мав прийнятий закон про доступну медичну допомогу, відомий як *Obamacare*. З 2015 року цей закон розширив страхове покриття ще на 16,9 мільйонів громадян США, які раніше не мали страхування. Ця політика зробила ліки більш доступними для американців і підвищила внутрішній попит на фармацевтичні препарати.

Підтримка політики: США мають одну з найбільш жорстких нормативно-правових баз, що допомогла їм вийти на лідируючі позиції світового

фармацевтичного ринку. У 2018 році були впроваджені деякі з найсучасніших та масштабних законодавчих змін за програмою "American Patients First", яка передбачає стратегію керівництва фармацевтичною промисловістю країни. Уряд також активно реалізує різноманітні проекти та ініціативи з метою стимулювання розвитку фармацевтичної промисловості та підтримки інноваційної активності.

Науково-дослідні роботи та захист інтелектуальної власності: Уряд США створив одні з найбільш сприятливих умов для проведення досліджень та розробки фармацевтичних препаратів з подальшою комерціалізацією. Наприклад, витрати, пов'язані з дослідженнями та інноваціями, не підлягають оподаткуванню. Країна має одну з найсильніших систем захисту інтелектуальної власності, розгалужену науково-дослідницьку базу та надійні ринки капіталу. За даними PhRMA (Асоціації фармацевтичних досліджень та виробників), американські компанії проводять більше половини наукових досліджень та розробок у галузі фармації (75 млрд доларів) та володіють правами інтелектуальної власності на більшість нових ліків. США приваблюють більшість глобальних венчурних інвестицій у фармацевтичну галузь.

Імідж та просування: США мають позитивний імідж у сфері фармації. Країна характеризується дуже низьким відсотком дженеричних препаратів на ринку, зосереджуючи свою увагу на розробці оригінальних продуктів. Підприємства фармацевтичної індустрії вкладають значні суми в маркетинг та рекламу, що забезпечує високу впізнаваність брендів та їх продуктів і стимулює попит.

Швейцарія. У 2019 році обсяг експорту фармацевтичної продукції становив приблизно 30% в структурі експорту країни, що перевищує обсяг експорту сиру, шоколаду та годинників разом узятих. Це свідчить про ключове значення цієї галузі для Швейцарії. У міжнародному сприйнятті Швейцарія відома як країна, що прагне досягти високої якості, інновацій та стабільності. Розглянемо основні фактори, що сприяли розвитку фармацевтичної промисловості в цій країні, а також передумови, які допомогли сформувати такий імідж Швейцарії.

Індивідуальні унікальні фармацевтичні рішення (спеціалізація): Швейцарія спеціалізується на виробництві спеціалізованих хімічних речовин, які становлять 90% її продуктового портфелю у фармацевтичній галузі. Завдяки активним дослідженням і розробкам унікальних вузькоспеціалізованих рішень, Швейцарія стала відома у всьому світі, оскільки попит на такі спеціалізовані хімічні речовини постійно зростає. Наприклад, компанія Novartis представила новий метод лікування раку за допомогою блокатору ароматази летрозола (Femara), а компанія Roche визнана за розробку першого в світі препарату, що блокує потрапляння вірусу ВІЧ в організм людини. Наразі в Швейцарії виготовляється близько 30 000 фармацевтичних продуктів різного призначення.

Інтенсивні дослідження та розробки: Оскільки в Швейцарії не було встановлено патентного законодавства, на відміну від інших країн Європи, регіон Базеля з 1896 року став епіцентром фармацевтичної промисловості. Це призвело до того, що більшість дослідників з усього світу почали переїжджати в Швейцарію, оскільки вони могли працювати без будь-яких обмежень. Наразі

у Базельському регіоні діють 900 фармацевтичних компаній. Близькість країни до науково-дослідних установ створює сприятливі умови для розвитку висококваліфікованих кадрів, і саме тому Novartis привіз близько 23 тисяч вчених та спеціалістів для реалізації 200 різноманітних проєктів.

Нормативно-правове середовище: Починаючи з 1890-х років, в Швейцарії було впроваджено систему патентного права, однак, навіть зараз країна зберігає сприятливе законодавче середовище з справедливими правилами щодо цін та патентів.

Підтримка рамкових умов: Швейцарія має угоди з ЄС та ще 40 країнами про вільну торгівлю. Це робить Швейцарію третьою країною за кількістю двосторонніх угод про захист інвестицій, після Китаю та Німеччини.

Репутація «висока якість»: Розвиток фармацевтичної галузі в Швейцарії підтримується відмінною репутацією у світі щодо високих стандартів якості продукції. Це дозволяє їм виводити на ринок нові медичні продукти на ранніх стадіях. У таких умовах компаніям вдається значно економити кошти.

Мінімальна бюрократія: В Швейцарії діє один центральний орган, відомий як Федеральний координаційний центр біотехнологій, який відповідає за регулювання всіх ліцензувань генетичних та біотехнологій. Це забезпечує високий рівень організації та мінімізує бюрократичні процедури.

Безпека та стабільність: За останні роки все більше фармацевтичних компаній віддають перевагу розміщенню своїх штаб-квартир в Швейцарії, оскільки це забезпечує безпеку та захист. Такий вибір пояснюється гарантіями з боку Швейцарії щодо захисту прав інтелектуальної власності. Крім того, Швейцарія є фінансовим центром і має сприятливі умови для бізнесу, включаючи низьке податкове навантаження (корпоративний податок на рівні 12-15%). Країна також відома тим, що ніколи не брала участі в збройних конфліктах або війнах. Всі ці фактори, разом з іншими, сприяють формуванню іміджу стабільної та безпечної країни для інвестування, підприємницької та науково-дослідної діяльності, а також приваблюють капітал та просто людей, які шукають життя в надійному середовищі.

Інвестиційна привабливість: Країна представляє надзвичайний інвестиційний потенціал і активно привертає прямі іноземні інвестиції. Кожного року фармацевтичні компанії вкладають мільярди доларів у наукові дослідження в Швейцарії. Наприклад, німецька компанія Merck вклала близько 270 мільйонів швейцарських франків у новий проєкт у 2021 році. Компанія Bristol Myers Squibb недавно відкрила виробничий підрозділ у Куветі з створенням сотень робочих місць.

Індія привертає світову увагу завдяки вражаючим темпам росту та розвитку своєї національної фармацевтичної промисловості. Вона на сьогоднішній день є повністю конкурентоспроможною на міжнародному ринку, і до кінця 2024 року очікується, що внутрішній ринок Індії зросте втричі за наступні десять років. За даними на 2023 рік, фармацевтичний ринок Індії оцінювався в 42 мільярди доларів, а до 2030 року очікується, що досягне 120-130 мільярдів доларів. Країна

виробляє фармацевтичну продукцію з собівартістю, що на 33% нижче порівняно з західними ринками. Кожну хвилину Індія експортує продукти фармацевтичної промисловості на суму 40 тисяч доларів, при цьому річне зростання експорту зафіксовано на рівні 18,7%.

Основні фактори, що сприяли розвитку фармацевтичної промисловості в Індії, і які, до певної міри, можна вважати стратегічними принципами країни, є наступними:

Ефективність витрат: Індія виробляє фармацевтичні засоби за низькими витратами на виробництво та науково-дослідні роботи, що сприяє підвищенню ефективності місцевих фармацевтичних компаній та забезпечує їх конкурентоспроможність на експортних ринках. Дженеричні препарати становлять близько 71% ринку фармацевтики в Індії, причому країна пропонує близько 60 000 брендів дженериків у 60 різних категоріях.

Економічні чинники: Унаслідок створення найбільшої у світі національної системи охорони здоров'я, в Індії зріс внутрішній попит на фармацевтичні засоби. Високий рівень економічного зростання, а також збільшення рівня охоплення медичним страхуванням сприяли збільшенню витрат на медичні послуги та охорону здоров'я в цій країні.

Підтримка політики: Постійна підтримка розвитку фармацевтичної промисловості здійснюється за допомогою різних програм, інвестицій та інших заходів. У 2021 році було оголошено про надання додаткових урядових інвестицій у розмірі 26,6 мільярдів доларів для фармацевтичної схеми PLI в 13 ключових секторах, таких як активні фармацевтичні інгредієнти, ключові вихідні матеріали та лікарські посередники, протягом наступних 5 років.

Збільшення інвестицій: Залучення іноземних інвестицій на регулярній основі в фармацевтичну галузь стає можливим завдяки можливості виробництва конкурентоспроможного продукту за доступною ціною. Наприклад, у 2021 році було зафіксовано приплив прямих іноземних інвестицій у фармацевтичний та лікарський сектори Індії на суму 130 мільйонів доларів.

Розвиток інфраструктури: В Індії функціонує понад 3000 фармацевтичних підприємств, що мають мережу виробничих потужностей, налічується понад 10 500 одиниць. Крім цього, Індія має найбільшу кількість фармацевтичних заводів, сертифікованих US-FDA за межами США.

Ключові слова: Фармацевтична промисловість, конкурентоспроможність, інновації, стратегії, фармацевтичний ринок.

Список використаних джерел

1. *Pharmaceuticals: Invest India*. 2022. URL: <https://www.investindia.gov.in/sector/pharmaceuticals>
2. *Indian Pharmaceutical Industry: IBEF*. URL: <https://www.ibef.org/industry/pharmaceutical-india/infographic>
3. *An overview of Switzerland's pharmaceuticals industry*. 2023. URL: <https://www.swisslinx.com/post/2019-8/an-overview-of-switzerland-s-pharmaceuticals-industry>